

KOSTEL MILOSRDNÉHO BOHA OTCE V ŘÍMĚ ■ JUBILEE CHURCH (CHIESA DI DIO PADRE MISERICORDIOSO) IN ROME

Jitka Jadrníčková

Článek přibližuje ideu vzniku a technické řešení římského kostela Milosrdného Boha Otce, postaveného v rámci programu „50 kostelů pro Řím 2000“. Typickým znakem kostela, jenž se již stal ikonou mezi sakrálními stavbami, jsou tři mohutné „plachty“ z bílého betonu tvořené výsečemi sférické plochy. ■ The article gives the idea of origin and technical solution of a roman Jubilee Church (Chiesa di Dio Padre Misericordioso), built as part of the project “50 churches for Rome 2000“. A typical attribute of this church, which became an icon among the sacral constructions, are three monumental “sails” from white concrete, consisting of sections of a spheric area.

Kostel Milosrdného Boha Otce známý též jako Jubilejní kostel byl vybudován v Římě na základě programu „50 kostelů pro Řím 2000“, jež vyhlásil v roce 1993 kardinál Camillo Ruini. Jeho cílem bylo vybudovat nové farní kostely a podporovat v nadcházejícím tisíciletí duchovno v okrajových oblastech Říma, kde se v té době cca 350 tisíc věřících scházelo v provizorních prostorách. Na dva z těchto kostelů byla v roce 1994 vypsána architektonická soutěž. Vítězný návrh na kostel Cyrila a Metoděje na předměstí Dragoncello di Acilia od milánského architektonického studia Bruno Bozziniho byl zrealizován a stavba byla dokončena v roce 1997. V případě sídliště Tor Tre Teste na východním okraji Říma nakonec žádný z návrhů k realizaci vybrán nebyl a římský vikariát v spolupráci s dalšími organizacemi vyhlásil v roce 1995 soutěž novou, tentokrát vyzvanou, v níž oslovil šest renomovaných architektů různých národností. Byli jimi Tadao Ando, Günter

1

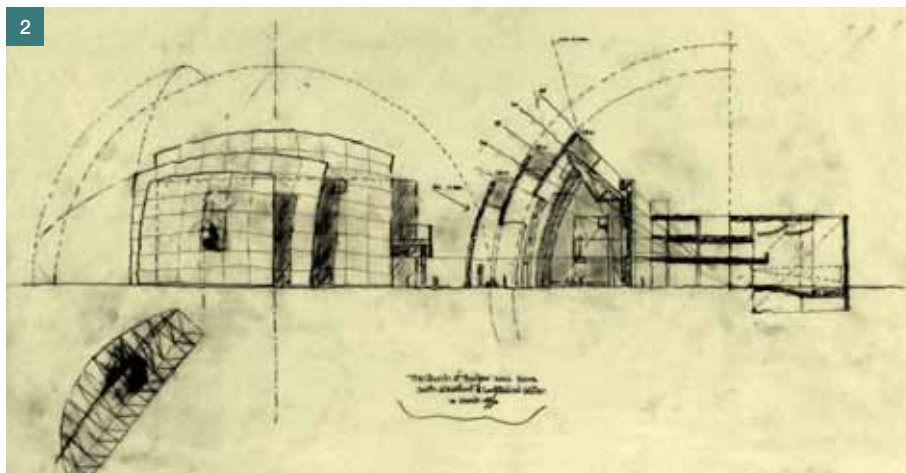
Behnisch, Santiago Calatrava, Peter Eisenman, Frank Gehry a Richard Meier. V květnu 1996 nakonec porota rozhodla o vítězství návrhu amerického architekta Richarda Meiera. V odůvodnění svého rozhodnutí vyzdvihla zejména způsob využití světla a interpretaci prostoru jako lidské spoluúčasti v Božím díle.

Základní kámen stavby byl položen 1. března 1998 a kostel byl vysvěcen 26. října 2003 u příležitosti 25. výročí pontifikátu Jana Pavla II. S tímto faktem souvisí i zasvěcení kostela Milosrdnému Bohu Otci, které má připomínat název druhé encykliky Jana Pavla II. z roku 1980 Dives in Misericordia (Bohatý milosrdenstvím). V roce 2004 obdržel Richard Meier za kostel v Tor Tre Teste od nadace Frate Sole se sídlem v Pa-vii mezinárodní cenu za sakrální archi-

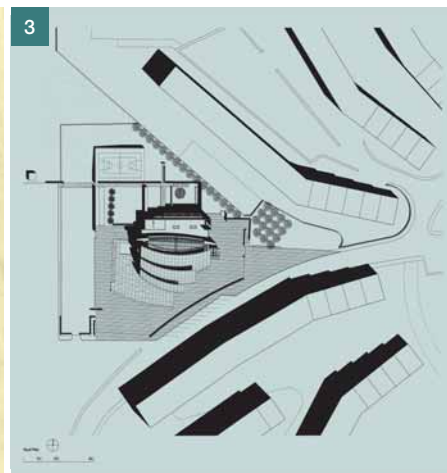
tekturu. Tato cena se uděluje jednou za čtyři roky a Meierovými předchůdci byli Santiago Calatrava v roce 2000 a Tadao Ando v roce 1996.

ARCHITEKTONICKÉ A URBANISTICKÉ ŘEŠENÍ

Farní kostel v Tor Tre Teste je umístěn na pozemku ve tvaru trojúhelníku na hranici okrajového římského sídliště pro cca 300 tisíc obyvatel a veřejného parku. Kostel a navazující komunitní centrum stojí na bílých zdmi ohraničené hladké ploše vydlážděné mramorovými deskami, která je však obklopena parkovišti a desetipodlažními bytovými domy. Pro milovníka architektury, jenž zná kostel jen z fotografií, je první setkání v širších souvislostech určitě trochu šok, ale v kontextu programu, který si dal za úkol

2

3

Obr. 1 Kostel Milosrdného Boha Otce v Římě v roce 2003, průřel s postranní zvonici ve stylu italské štíhlé kampanily odkazuje na tradiční místní architekturu ■

Fig. 1 Chiesa Di Dio Padre Misericordioso in Rome in 2003, front with side bell tower in the style of an Italian campanile refers to the traditional local architecture

Obr. 2 Skica návrhu kostela

■ Fig. 2 Sketch of the church

Obr. 3 Situace ■ Fig. 3 Situation

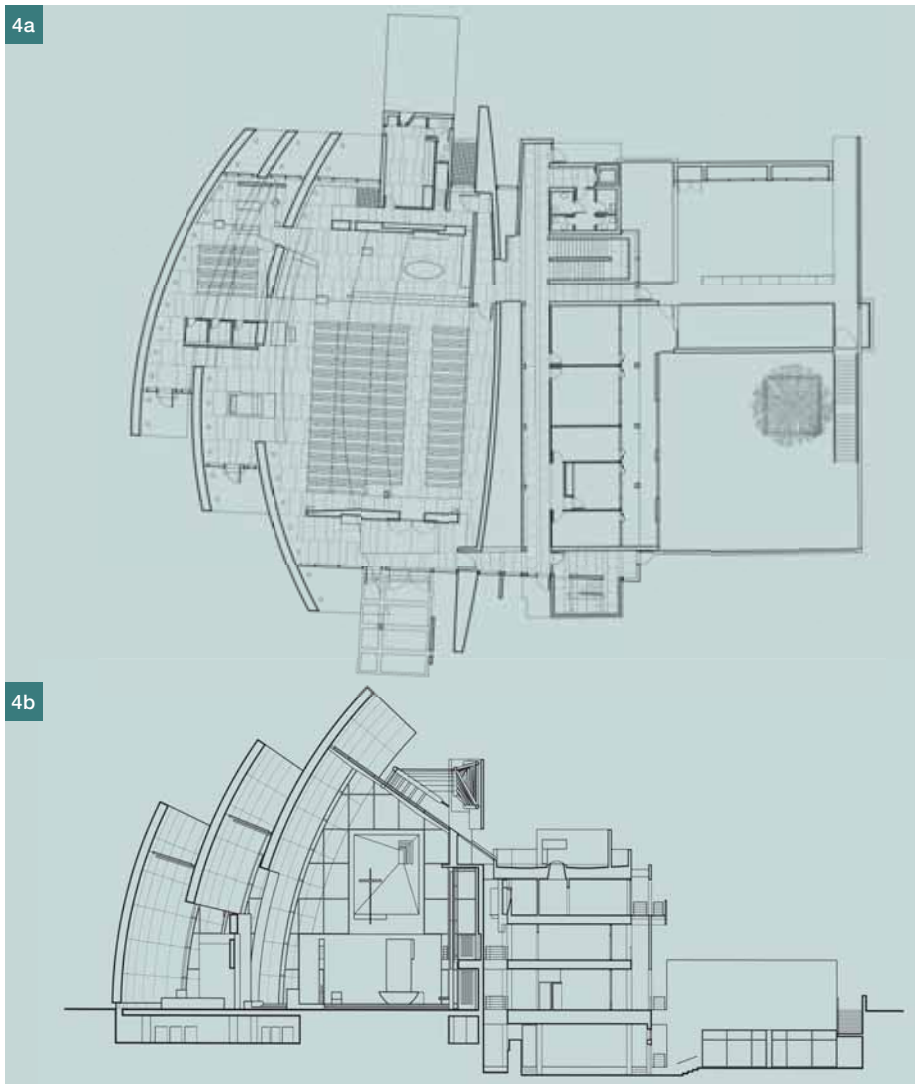
Obr. 4 a) Půdorys 1. NP, b) příčný řez

■ Fig. 4 a) Layout of the ground floor, b) cross section

Obr. 5 a) Průběh výstavby, b) montáž „plachet“ z prefabrikovaných panelů, které byly po osazení na stavbě předepjaty, c) detail ■ Fig. 5 a) During the construction, b) mounting the “sails” from pre-cast panels, which were prestressed after fixing, c) detail

vytvořit důstojné svatostánky právě v takových „Bohem zapomenutých“ oblastech, je to skvělý počin, jenž se nakonec stal vlajkovou lodí programu „50 kostelů pro Řím 2000“. Lodí připlouvající do okrajové čtvrti, aby se stala útočištěm pro místní obyvatelstvo. Tento obraz je umocněn i mramorovou dlážděnou plochou v bezprostředním okolí, jež zejména za deště působí jako vodní hladina.

Kostel je uměleckým dílem s mnohvrstevnou symbolikou. Jak již bylo naznačeno, kostelní loď připomíná námořní loď, na níž svatý Petr (původně rybář) v osobě svého nástupce, papeže, provází křesťany třetím tisíciletím. Tvar lodi se opakuje i na travertinovém oltáři. Tři samonosné zaoblené betonové skořepiny, které překlenují část hlavní kostelní lodi a boční kapli, vyvolávají dojem pla-

6a

6b

chet vzdušných východním větrem. Jejich počet navíc představuje Nejsvětější Trojici, a ta největší z nich symbolizuje ochranu milosrdného Boha nad křesťanskou komunitou.

Hmota kostela je složena ze dvou částí. Ta jižní, kostelní loď, kde je hlavní použitou formou kruh či spíše části kulových ploch, představuje podle Richarda Meiera dokonalost a království nebeské. V severní části, která je ve znamení čtverce, jenž zosobňuje Zemi, čtyři živly a racionalitu, je umístěno zázemí kostela a komunitní centrum.

SVĚTLO A PROSTOR

Ve vnitřním prostoru kostela hraje, jako nakonec vždy v případě Richarda Meiera,

důležitou roli světlo. Ačkoli střecha a velké části západní i východní fasády jsou prosklené, slunce do interiéru téměř nesvítí. Výjimku představuje svazek paprsků pronikající malým okénkem nad oltářem, osvětlující v pozdním odpoledni kříž a vytvářející geometrické obrazce na bílé ploše. Stěny sešikmené k tomu okénku navíc evokují vstup do tunelu, na jehož konci září jasné světlo.

Světlo je podle Richarda Meiera hlavním protagonistou našeho vnímání prostoru. Je prostředkem, jenž nám umožňuje prožít to, co nazýváme posvátným, a bylo proto zvoleno za ideový základ této budovy. Světlo má také významnou symboliku pro křesťany – Ježíš je pro ně světlo světa a přichází jako slun-

ce od východu. Východní vítr, jenž naplňuje plachty, je tedy plný naděje...

Velké prosklené plochy navíc navozují úzký kontakt věřících s nebem, tedy i nekonečnem, což evokuje spojení s antickými stavbami, např. Pantheonem, místem s vysoce spirituální atmosférou. Převýšený, téměř až gotický prostor a zvonice zase připomínají tradiční katolické tvarosloví. Kontakt s venkovním prostředím k tomu vytváří značnou variabilitu prostoru v čase v souvislosti s intenzitou a barvou světla odvíjejících se od denní i roční doby, počasí apod. Jak popisuje autor: „v realizaci této stavby se spojilo hmotné a nehmotné, struktura a forma, světlo a prostor“.

KONSTRUKČNÍ A TECHNOLOGICKÉ ŘEŠENÍ

Při práci na prováděcím projektu bylo z konstrukčního a technologického hlediska nejdůležitější vyřešit dominantu stavby – tři zaoblené samonosné stěny představující plachty. Vyvstaly zde tři základní problémy: jak zajistit rovnoměrné rozmístění čerstvého betonu v bednění, což vzhledem k velikosti prvků a komplikovanému tvaru – tvořenému výsečemi sférické plochy – a vysokému procentu jak měkké, tak předpínané výztuže nebylo snadné, jak dosáhnout požadovaného tvaru, textury a barvy betonových prvků a jak zajistit dlouhodobou trvanlivost konstrukce.

Samonosné stěny představující plachty dosahují výšky od 17 do 27 m a jsou poskládány z 256 kusů (38 typů) 12t prefabrikovaných bloků, jež byly vyrobeny ze samozhutnitelného betonu (SCC). Na stavbě byly umísťovány pomocí spe-

7a

7b

8

Obr. 6 a) Bílé „plachty“ po dokončení, b) detail ■ Fig. 6 a) Finished white "sails", b) detail

Obr. 7 a) Vchod do boční kaple, b) detail fasády nad hlavním vstupem ■ Fig. 7 a) Entrance into the side chapel, b) detail of the façade above the main entrance

Obr. 8 Interiér hlavní chrámové lodi ■ Fig. 8 Interior of the main temple nave

Obr. 9 Stav v roce 2011, osm let po otevření: a) interiér boční kaple, b) čelní pohled, c) méně známý pohled na kostel s komunitním centrem ■ Fig. 9 The church in 2011, eight years after opening: a) interior of the side chapel, b) frontal view, c) less famous view of the church with the community center

Architektonický návrh	Richard Meier & Partners Architects
Konstrukční řešení	Ove Arup and Partners; Guy Nordenson and Associates
Generální dodavatel	M.S.C. Srl
Dodavatel betonu	Italcementi Gruppo

ciálně navrženého jeřábu a fixovány prostřednictvím velkého množství skrytých ocelových lan, napínaných na místě. Na návrhu konstrukce těchto stěn spolupracoval i profesor fakulty architektury římské univerzity La Sapienza Antonio Michetti, jenž se nechal inspirovat anticou konstrukcí kupole Pantheonu, v níž jsou použity vylehčené kazety přibližně čtvercového tvaru.

Stejně jako všechny Meierovy stavby je kostel proveden v odstínech bílé barvy. Beton na stavbu dodávala firma Italcementi, která působila v celém projektu jako technický sponzor a prováděla rozsáhlý laboratorní výzkum, jehož výsledkem byla betonová směs Bianco TX Millenium (TX Active). Je-

jím základem je kamenivo z rozemletého carrarského mramoru a bílý cement. Na stavbu bylo použito 2600 t kameniva a 600 t bílého cementu. Aby byla bílá stále bílá, je součástí směsi i oxid titaničitý TiO_2 , který po aktivování UV-A zářením způsobuje za přítomnosti vzduchu fotokatalytickou reakci. Organické atmosférické zplodiny, které se dostanou do kontaktu s betonovým povrchem, se tak odstraňují zoxidováním na kysličník uhlíčitý. Anorganické zplodiny proto nemají žádný podklad, na němž by se mohly usadit, takže si beton udržuje původní estetický vzhled i v průběhu doby. Zároveň se rozkladem odpadních látek v ovzduší čistí i samotný vzduch v bezprostředním okolí stavby.

ZÁVĚR

Otázkou zůstává, zda směs Bianco TX Millenium naplnila očekávání do ní vkládaná a nakolik významně je čistší vzduch v okolí stavby. Z vlastní zkušenosti však mohu potvrdit, že když jsem místo v srpnu 2011 navštívila, vypadaly prvky z bílého betonu stále dobře a přinejmenším v porovnání s omítanými a ocelovými konstrukcemi v komunitní části stavby byly stále bílé.

Ing. arch. Jitka Jadrníčková
autorizovaný architekt
e-mail: jadrnickova@seznam.cz

Photographs: 1, 8 – profimedia,
5, 6, 7 – Klaus Frahm (courtesy of Richard Meier & Partners Architects), 9 – Jitka Jadrníčková

Acknowledgement:
Richard Meier & Partners Architects

9a

9b

9c